

APEK

**Agencija za pošto in elektronske
komunikacije Republike Slovenije**

Stegne 7, p. p. 418

1001 Ljubljana

telefon: 01 583 63 00, faks: 01 511 11 01

e-naslov: info.box@apek.si, http://www.apek.si

davčna št.: 10482369

Številka: 38241-9/2006-19

38241-10/2006-14

38241-11/2006-12

Datum: 15.11.2007

Zadeva: Odgovori na pridobljena mnenja in pripombe v zvezi z javnim posvetovanjem o »Analizi upoštevnega trga, trg 8: Posredovanje klicev s fiksne lokacije v javnem telefonskem omrežju, trg 9: Zaključevanje klicev v posamičnih javnih telefonskih omrežjih na fiksni lokaciji, trg 10: Tranzitne storitve v javnem fiksnem telefonskem omrežju« s predlaganimi obveznostmi

Agencija za pošto in elektronske komunikacije Republike Slovenije (v nadaljevanju: Agencija), je na podlagi 21. člena Zakona o elektronskih komunikacijah (Uradni list RS 13/07-UPB1; v nadaljevanju ZEKom) izdelala analizo upoštevne trgov, ki se nanašajo na medomrežno povezovanje (trgi 8,9, in 10). Ker se trgi med seboj vsebinsko dopolnjujejo, je bila analiza opravljena za vse tri trge skupaj, pri čemer pa so bile upoštevane posebnosti vsakega trga. Ugotovitve je agencija združila v dokumentu »Analiza upoštevnega trga, trg 8: posredovanje klicev s fiksne lokacije v javnem telefonskem omrežju, trg 9: zaključevanje klicev v posamičnih javnih telefonskih omrežjih na fiksni lokaciji, trg 10: Tranzitne storitve v javnem fiksnem telefonskem omrežju, s predlaganimi obveznostmi« (v nadaljevanju: analiza).

V analizi je bilo ugotovljeno, da na trgu posredovanja klicev (trg 8) in trgu tranzita klicev (trg 10) obstaja en operater s pomembno tržno močjo (t.j. družba Telekom Slovenije d.d.), na trgu zaključevanja klicev (trg 9) pa osem operaterjev s pomembno tržno močjo (t.j. družbe Telekom Slovenije d.d., Amis d.o.o., In.life d.d., Ljubljanski kabel d.d., Sinfonika d.d., T-2 d.o.o., UPC Telemach d.o.o. in Tuš Telekom d.d.). Posledično so bile v analizi predlagane tudi obveznosti, s katerimi se bo na predmetnih upoštevne trgovih omogočil razvoj učinkovite konkurence in preprečilo izkoriščanje tržne moči naštetih operaterjev. Na trgih 8 in 10 je bila predlagana naložitev obveznosti dopustitve operatorskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe (26. člen ZEKom), obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja (24. člen ZEKom), obveznosti zagotavljanja preglednosti (23. člen ZEKom), obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva (27. člen ZEKom) in obveznosti ločitve računovodskih evidenc (25. člen ZEKom). Na trgu 9 pa je bila za vse

operaterje s pomembno tržno močjo predlagana naložitev obveznosti dopustitve operatorskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe (26. člen ZEKom), obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja (24. člen ZEKom), obveznosti zagotavljanja preglednosti (23. člen ZEKom) in obveznost cenovnega nadzora (27. člen ZEKom), dodatno pa za družbo Telekom Slovenije d.d. še naložitev obveznosti stroškovnega računovodstva (27. člen ZEKom) ter obveznosti ločitve računovodskih evidenc (25. člen ZEKom), za družbo T-2 d.o.o. pa naložitev obveznosti stroškovnega računovodstva (27. člen ZEKom).

Dne 2.10.2007 je Agencija v skladu s 95. členom ZEKom pričela s postopkom javnega posvetovanja. Analizo je objavila na svojih spletnih straneh¹ ter zainteresirano javnost pri tem pozvala, naj v roku 30 dni od objave posreduje morebitne pripombe.

Do izteka roka dne 2.11.2007 je agencija prejela mnenja in pripombe s strani naslednjih zainteresiranih oseb:

- družbe Amis d.o.o., Tržaška 85, 2000 Maribor, ki je svoje pripombe posredovala v dopisu št. MV-281.07-D z dne 1.11.2007
- družbe Telekom Slovenije d.d. Cigaletova 15, 1000 Ljubljana, ki je svoje pripombe posredovala v dopisu št. 11/08-213/525-07 z dne 30.10.2007
- družbe T-2, d.o.o., Streliška cesta 150, 2000 Maribor, ki je svoje pripombe posredovala v dopisu, datiranem z dne 29.10.2007
- družbe Tuš Telekom d.d., Brnčičeva 49, 1231 Ljubljana – Črnuče, ki je svoje pripombe posredovala v dopisu št. 2305/07-DP z dne 26.10.2007

Prejeti dokumenti bodo objavljeni na spletnih straneh Agencije v skladu s 3. odstavkom 95. člena ZEKom.

Agencija v nadaljevanju odgovarja na mnenja in pripombe iz zgoraj navedenih dokumentov.

K pripombam družbe Telekom Slovenije d.d.:

Družba Telekom Slovenije meni, da v točki 5.1.1.3. Analize ni podan dovolj jasen opis storitve »tranzit klica«. Po njenem mnenju bi morala biti ta storitev opredeljena kot komutirani tranzitni promet (merjen v količini minut) med omrežji operaterjev, ki so priključeni na komutacijske centre ponudnika v RS in nacionalni del tranzita za komutirani odhodni mednarodni promet.

Agencija v tej točki odgovarja, da je za svojo opredelitev trga tranzita navedla razloge, družba Telekom Slovenije d.d. pa po drugi strani za svoj alternativni predlog ne navaja nobenih konkretnih dokazov.

V zvezi s predlagano obveznostjo dopustitve operatorskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe se družba Telekom Slovenije d.d. ne strinja s tridesetdnevnim izpolnitvenim rokom, ki je bil predlagan v Analizi (točka 7.1.). Zainteresirani operater mora namreč predhodno podati vlogo, ki jo je treba najprej podrobno preučiti, čemur nato sledijo pogajanja. V okviru slednjih se je potrebno dogovoriti o različnih tehničnih možnostih medomrežnega povezovanja, šele po doseženem dogovoru in podpisu pogodbe pa se lahko pričnejo konkretna dela v zvezi z vzpostavitvijo povezave ter njeno testiranje. Zgolj testiranje

¹<http://www.apek.si/sl>

po priporočilih ITU-T lahko traja 3 tedne. Posledično družba Telekom Slovenije d.d. ugotavlja, da je predlagani rok nerealen.

Agencija ponovno poudarja, da rok teče od prejema popolne vloge in ob tem izraža prepričanje, da je vse relevantne postopke mogoče opraviti v danem roku.

V zvezi s predlagano obveznostjo cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva (Analiza, tč. 7.4) družba Telekom Slovenije podaja več pripomb. Uvodoma navaja, da v zvezi z določitvijo medoperaterske cene zaključevanja klicev sprejema argumente Agencije, vendar se ne more strinjati s konkretnimi rešitvami. Asimetrija medoperaterskih cen zaključevanja klicev, do katere bo v primeru uveljavitve obveznosti prišlo, bo nujno povzročila razlike med maloprodajnimi cenami klicev znotraj omrežja družbe Telekom Slovenije d.d. in maloprodajnimi cenami klicev v omrežja alternativnih operaterjev, kar je v škodo končnih uporabnikov. To je še toliko bolj zaskrbljujoče v primeru prenesenih števil, ko se končni uporabnik praviloma sploh ne bo zavedal, da kliče v omrežje z višjimi tarifami. Ravno iz tega razloga naj bi večina držav predpisala simetrične cene terminacije klicev.

Kljub temu, da Evropska komisija zagovarja postopno ukinjanje asimetrije cen terminacije klicev, pa Agencija opozarja na potrebo po njeni postopnosti, zaradi bistveno slabšega izhodiščnega položaja alternativnih operaterjev in neprimerno večjo ekonomijo obsega družbe Telekom Slovenije d.d.

Agencija pozdravlja pripravljenost družbe Telekom Slovenije d.d. k izenačenju cen znotraj in zunaj omrežja, obenem pa poziva družbo Telekom Slovenije d.d. k sledenju navedenim načelom tudi pri svojem dejanskem poslovanju. Žal pa Agencija ugotavlja, da prav zadnja praksa družbe Telekom Slovenije d.d. v primeru znižanja mobilnih veleprodajnih cen ne kaže na pripravljenost, da bi dosledno prenesla koristi zmanjševanja veleprodajnih cen na končne uporabnike v smislu znižanja maloprodajnih cen. Ker pa odločba Agencije stremi k postopni izenačitvi in znižanju veleprodajnih cen, bo olajšala sprotno oblikovanje predlaganih maloprodajnih cenovnih modelov v praksi.

Dalje družba Telekom Slovenije d.d. navaja, da bi Agencija pri določanju asimetrije morala upoštevati razlike v topologiji omrežij, geografske dimenzije in pokritosti omrežja. Migracija vodovne v paketno komutacijo, do katere trenutno prihaja, je zahteven in drag proces, ki terja hitro in učinkovito prilagajanje.

Poleg tega družba Telekom Slovenije opozarja, da bo v prehodnem obdobju medomrežno povezovanje med IP omrežjem alternativnega operaterja in IP omrežjem Telekoma Slovenije potekalo preko TDM omrežja. Zaradi tega bo cena zaključevanja klicev vključevala tudi tranzit skozi TDM omrežje in terminacijo v IP omrežje.

Agencija poudarja, da citirani problemi ne odražajo implementacije IP tehnologije na učinkovit način, zato jih ni mogoče upoštevati. Prvič, implementacija IP tehnologije za prenos govora predstavlja zamenjavo obstoječih omrežnih elementov TDM omrežja s cenejšimi in učinkovitejšimi elementi IP omrežja, kar se financira v prvi vrsti skozi amortizacijo obstoječega omrežja. Drugič, način povezovanja družbe Telekom Slovenije d.d. z alternativnimi operaterji prek TDM omrežja je lahko zgolj prehodne narave in očitno ne predstavlja učinkovite izrabe IP tehnologije.

Agencija še pripominja, da je tehnična nemožnost neposredne povezave med IP omrežji posledica samoiniciativne neimplementacije tovrstne rešitve s strani Telekoma Slovenije d.d.,

zato ne more biti uporabljena kot razlog za povečanje stroškov alternativnega operaterja, ki bi se na ta način sam lahko povezal.

Družba Telekom Slovenije se ne strinja s predlaganim ukrepom, ki alternativnim operaterjem dovoljuje asimetrično postavljanje cen zaključevanja klicev. Predlagana asimetrija namreč presega vrednosti, ki običajno veljajo v EU in se gibljejo med 15% in 20%. Družba Telekom Slovenije d.d. se tudi ne strinja, da je za izračun cene zaključevanja referenčen IX nivo. Upoštevanje IX cene bi namreč pripeljalo še do dodatnega povečanja asimetrije, kar bi imelo za posledico povečanje maloprodajnih cen klicev v omrežja alternativnih operaterjev na škodo končnih uporabnikov. V EU se kot referenčna cena običajno upošteva cena na SX nivoju oziroma dejanska cena zaključevanja klicev na nivojih, na katere je alternativni operater vezan. Države, na katere se sklicuje Agencija, imajo različne situacije glede upoštevanja referenčne cene in je neposredna primerjava zaradi majhnega vzorca zato zavajajoča.

Agencija je pri določitvi asimetrije upoštevala sorazmernost obveznosti za alternativne operaterje, pri čemer pripominja, da asimetrija kot taka ne predstavlja ukrepa na trgu, pri tem pa pripominja, da njeni ukrepi stremijo k izenačenju cen. Agencija pa glede na velikost Republike Slovenije ter topologijo omrežja družbe Telekom Slovenije d.d. in alternativnih operaterjev ne vidi razloga za upoštevanje cene enojnega tranzita kot referenčne.

V zvezi z metodologijo določanja cen se družba Telekom Slovenije strinja z uvedbo metode dolgoročnih inkrementalnih stroškov (LRIC), ne strinja pa se z datumom uveljavitve, t.j. 1.1.2008. Gre za zelo kratko izpolnitveno obdobje in posledično za izredno nesorazmerno obveznost. Kot alternativo predlaga datum 30.11.2008 (za izdelavo modela in njegovo revizijo), za izračun cen pa datum 28.2.2009, kjer bi bilo upoštevano obdobje celega leta in sicer od 1.1.2008 do 31.12.2008.. Posledično pa družba Telekom Slovenije d.d. tudi predlaga, da se spremeni rok za posredovanje ločenih računovodskih evidenc. Ta naj bi bil določen na dan 28.2.2009 z upoštevanjem obdobja celega leta in sicer od 1.1.2008 do 31.12.2008.

Agencija se strinja, da je za pripravo izračunov na osnovi stroškov obdobje celega leta bolj reprezentativno, zato družbi Telekom Slovenije podaljšuje obračunsko obdobje na katerem morajo temeljiti kalkulacije na 1.1.2008 do 31.12.2008. Družba Telekom Slovenije bi morala natančen opis sistema stroškovnega računovodstva agenciji posredovati do 30.11.2008, hkrati bi morala družba Telekom Slovenije do 30.11.2008 na svojih spletnih straneh objaviti krajši opis sistema, skupaj s poročilom revizorja. Stroškovne kalkulacije pa bi družba Telekom Slovenije morala agenciji posredovati najkasneje do 28.2.2009.

Agencija se strinja, da je za posredovanje ločenih računovodskih evidenc relevantnejše obdobje celega leta, zato družbi Telekom Slovenije podaljšuje rok za posredovanje ločenih računovodskih evidenc na 28.2.2009, z upoštevanjem obračunskega obdobja zajema podatkov od 1.1.2008 do 31.12.2008.

K pripombam družbe T-2 d.o.o.:

Družba T-2 d.o.o. v svojem dopisu uvodoma navaja, da v pravni red RS niso bile prenesene le štiri direktive s področja elektronskih komunikacij ter da se v analizi napačno navaja, da je namen regulacije vzpostavitev konkurence (namesto vzpostavitev učinkovite konkurence).

Agencijo poziva naj natančno določi ukrepe ter poroča o tem, kaj je bilo v preteklosti z ukrepi doseženo.

V zvezi z zgoraj navedenimi opozorili družbe T-2 d.o.o. je potrebno najprej pojasniti, da so bile v analizi navedene le direktive, ki se neposredno nanašajo na regulacijo trga, in ki predstavljajo podlago za določanje pomembne tržne moči operaterjev ter nalaganje ex-ante obveznosti. Navedba teh direktiv v besedilu analize seveda ne pomeni, da so bile to edine direktive, ki so bile z ZEKom prenesene v slovenski pravni red. Agencija pa se tudi ne more strinjati z (implicitno) trditvijo, da ni pravilno opredelila cilja analize. Cilj je vsekakor vzpostavitev učinkovite konkurence na trgu elektronskih komunikacij, kot to izhaja tudi iz 2. člena ZEKom. Tega se Agencija zaveda in je to v analizi tudi večkrat poudarila (npr. str. 3,18,22,24...). Vzpostavljanju učinkovite konkurence na trgu pa so nenazadnje podvrženi tudi regulatorni ukrepi, ki pa bodo podrobneje opredeljeni v izreku odločbe, ki bo izdana po izvedenem upravnem postopku.

Glede pozivov, naj Agencija poroča o učinku že sprejetih ukrepov, pa je potrebno opozoriti na letna in kvartalna poročila Agencije, ki vsebujejo podatke o spremembah na trgu ter o učinkih sprejetih ukrepov. Ta poročila so javno dostopna na spletnih straneh Agencije. Zakon tudi določa, komu in v kakšni obliki je Agencija dolžna poročati, to svojo obveznost pa tudi dosledno izpolnjuje.

Družba T-2 d.o.o. navaja, da Agencija v Analizi pozablja omeniti še eno pomembno določbo ZTel-1 in sicer 67. člen.

Glede na to, da je ZTel-1 prenehal veljati z uveljavitvijo ZEKom (t.j. 1.5.2004), njegove določbe za predmetno analizo niso relevantne. V analizi je bil ZTel-1 omenjen le v okviru kronološkega pregleda regulacije trgov (tč. 3.1) in to zgolj iz ilustrativnih namenov. Zato podrobnejša opredelitev vsebine 67. člena ZTel-1 po oceni agencije presega potrebe te analize.

Družba T-2 d.o.o. nadalje zapiše: »APEK navaja, da je zbral najbolj sveže podatke, da pa se datumi zaradi narave zbiranja slednjih lahko razlikujejo. T-2 poziva APEK, da pove, kolikšna so statistična odstopanja.«

Agencija poudarja, da podatke zbira v rednih časovnih intervalih, ti podatki pa so uporabljeni tudi v analizi. Podatke, ki jih je Agencija potrebovala za izdelavo analize, niso pa bili zbrani v intervalnih vprašalnikih, je za nazaj zbrala *ad-hoc*, vendar za enake časovne intervale, kot so bili uporabljeni v rednih intervalnih vprašalnikih. O statističnih odstopanjih, ki bi bili posledica zbiranja podatkov in upoštevanih časovnih obdobjih, tako ne moremo govoriti.

Družba T-2 d.o.o. Agencijo v zvezi s točko 5. Analize poziva, naj našteje načela konkurenčnega prava, ki jim je Evropska Komisija sledila pri določitvi upoštevnih trgov.

Agencija ne razpolaga s podrobnejšimi podatki o razlogih, ki so vodili Evropsko komisijo pri določanju upoštevnih trgov. Le-ti so bili pojasnjeni v preambuli Priporočila Komisije o upoštevnih trgih z dne 11.2.2003. Če ta pojasnila ne zadoščajo, Agencija družbi T-2 d.o.o. predlaga, da želeno informacijo pridobi neposredno od Evropske komisije.

Družba T-2 d.o.o. dalje očita, da agencija besedilo iz točke 5.1. Analize v nespremenjeni obliki uporablja že več let.

Besedilo, na katerega se zgornja pripomba nanaša, opisuje opredelitev upoštevnega trga na abstrakten in splošen način. Besedilo je povzeto po izhodiščih iz Priporočila in Smernic, te pa se do danes niso spremenile. Posledično Agencija ne vidi razloga, zakaj bi bila uporaba nespremenjenega besedila (ki je besedilo splošne narave!) kakorkoli sporna.

Družba T-2 d.o.o. Agencijo poziva, naj pojasni kje v veljavni zakonodaji je opredeljen pojem »neupravljanje govorne storitve«

Agencija pojasnjuje, da gre pojem tehnične stroke, ki ni posebej definiran v veljavni zakonodaji.

Družba T-2 d.o.o. Agencijo poziva, naj v zvezi z obveznostjo zagotavljanja preglednosti iz 23. člena ZEKom določi tehnične pogoje glede vzročne ponudbe (RIO), ki bodo za vse operaterje enaki. To bi namreč pripomoglo k pravni varnosti ter na ta način maksimiziralo koristi potrošnikov.

Določbe 23. člena ZEKom predpisujejo, da mora biti vzorčna ponudba primerno razčlenjena in mora vsebovati opis storitev, ki jih operater na medoperaterskem trgu ponuja, vključno s cenami in drugimi pogoji. Agencija pa tudi ne vidi, v čem naj bi poenoteni tehnični pogoji v zvezi z objavo vzorčne ponudbe pripomogli k večji pravni varnosti končnih uporabnikov, ter kakšne tehnične pogoje ima družba T-2 d.o.o. sploh v mislih.

V zvezi z opredelitvijo trga 9 v točki 6.1.1.b Analize družba T-2 d.o.o. opozarja na nekonsistentno uporabo pojma »tržni delež«, saj se le-ta uporablja tudi pri opredelitvi deleža zaključenega prometa.

Agencija pripombo družbe T-2 d.o.o. sprejema. Besedilo drugega in tretjega stavka točke 6.1.1.b. na str. 19 Analize bi se namreč moralo glasiti: *»....Posledično tržni deleži vseh navedenih operaterjev kažejo na njihovo pomembno tržno moč, kljub nizkim deležem zaključenih minut nasproti družbi Telekom Slovenije. Prav tako delež **zaključenih minut** družbe Telekom Slovenije d.d. vztrajno upada, kljub pripojitvi hčerinske družbe SiOL d.o.o., medtem ko ima družba T-2 d.o.o. ne le največji delež **zaključenih minut** med alternativnimi operaterji, temveč tudi največjo rast deleža med vsemi operaterji.«*

V zvezi z obveznostjo cenovnega nadzora iz točke 7.4.c Analize družba T-2 d.o.o. meni, da je agencija oblikovala nov upoštevni trg, t.j. trg zaključevanja klicev alternativnih operaterjev ter na njem ugotovila 75% odstotni delež družbe T-2 d.o.o.. To je v nasprotju s Splošnim aktom in predstavlja protipravno nalaganje regulatornih obveznosti. Gre tudi za obveznost, ki je ni mogoče zaslediti v praksi evropskih regulatorjev, saj je namenjena izključno onemogočanju delovanja novega vstopnika na trg. Navedena družba dalje še navaja, da iz analize ni razvidno, kako je agencija prišla do zaključka, da družba T-2 d.o.o. razpolaga z ustreznimi kadrovskimi in organizacijskimi resursi. Gre za trditev brez podlage, ki pelje do napačnih zaključkov. Agencijo pa tudi poziva, da naj vsaj podaljša izpolnitveni rok, v kolikor se bo kljub pripombam odločila za uveljavitev spornega ukrepa. Za zajem podatkov bi bil tako primeren najmanj 12 mesečni rok, rok za pripravo modela pa 31.12.2009.

Agencija se ne more strinjati s trditvijo, da je v okviru naložitve obveznosti stroškovnega računovodstva oblikovala nov upoštevni trg. V okviru točke 7.4.c. je bil namreč ugotovljen le poseben položaj, ki ga družba T-2 d.o.o. uživa med alternativnimi operaterji, kar pa ne pomeni, da je bil s tem oblikovan upoštevni trg zaključevanja klicev alternativnih operaterjev. Gre zgolj za eno od ključnih ugotovitev, ki so pripeljale do zaključka, da bo družbi T-2 d.o.o. potrebno naložiti obveznost izdelave modela stroškovnega računovodstva po metodi FAC HCA in uveljavitev stroškovnih cen. Kot je bilo pojasnjeno že v analizi, je ta obveznost potrebna, da se prepreči postavljanje previsokih cen zaključevanja klicev s strani družbe T-2 d.o.o., do katerega bi lahko prišlo v prehodnem obdobju. Agencija pa tudi zavrača trditve, da se na ta način onemogoča razvoj družbe na trgu elektronskih komunikacij. Predvideni model namreč v primerjavi z FAC CCA ali LRIC modeli predstavlja najmanj obremenjujočo metodo stroškovnega računovodstva. Hkrati pa uvedba stroškovnega računovodstva pripomore k boljšemu obvladovanju stroškov, kar posredno pripomore tudi k boljšim poslovnim rezultatom družbe.

Z obveznostjo izdelave modela stroškovnega računovodstva po metodi FAC HCA se nalaga ukrep cenovnega nadzora iz 27. člena ZEKom. Posledično je trditev družbe T-2 d.o.o., da bi bilo potrebno uporabiti določbo 3. odstavka 22. člena ZEKom (ki se uporablja, ko se nalagajo obveznosti, ki niso opredeljene v členih 23. do 30. ZEKom), neutemeljena.

Agencija še pripominja, da na definicijo trga in predlagane obveznosti Evropska komisija ni imela pripomb, zato argumenti družbe T-2 d.o.o. očitno ne zdržijo.

Glede trditev, da Agencija v analizi ni zadovoljivo pojasnila, da družba T-2 d.o.o. razpolaga z ustreznimi resursi za vpeljavo nadzora nad stroški, pa je treba pojasniti, da gre z operaterja, ki ni le ponudnik storitev, temveč za razliko od ostalih alternativnih operaterjev tudi upravljavec široko razpredenega optičnega dostopovnega omrežja na celotnem območju države, kar je mogoče izvajati le z zadostnimi kadrovskimi in organizacijskimi resursi.

Glede stroškovnih obveznosti Agencija poudarja, da metoda FAC HCA temelji na računovodskih podatkih podjetja, ki jih podjetje že spremlja v okviru lastnega internega nadzora stroškov, zato zajem podatkov od 1.1.2008 naprej ni nesorazmeren.

Agencija na podlagi mnenja T-2, da za vpeljavo sprememb potrebuje dalj časa, podaljšuje rok za vzpostavitev, revidiranje in objavo opisa modela na 31.12.2008. Stroškovne kalkulacije pa bi T-2 moral agenciji posredovati najkasneje do 28.2.2009, pri čemer morajo stroškovne kalkulaciji temeljiti na obračunskem obdobju od 1.1.2008 do 31.12.2008.

Družba T-2 d.o.o. Agencijo tudi poziva, naj pojasni katere teste je uporabila pri izračunih ter dovoli vpogled vanje. V zvezi s tem navaja, da se pri presoji koncentracij v evropskem prostoru uporablja dominantni test, ki je sedaj nadomeščen s SIEC. Glede SSNIP testa pa meni, da je nezanesljiv v pogojih malih ekonomij in je zato potrebno v vsakem primeru opraviti primerjavo z odločbami EC (evropska komisija) in CFI (sodišče prve stopnje).

Družba T-2 d.o.o. ni pojasnila, na kakšne izračune se njegovo vprašanje nanaša, zato Agencija na vprašanje odgovarja le v omejenem obsegu. Citirani testi niso pogoj za veljavno opravljeno analizo trga, saj jih veljavni predpisi ne zapovedujejo, zato niso bili uporabljeni. Prakso Evropske komisije in evropskih sodišč pa Agencija redno spremlja in upošteva pri svojem odločanju. To je nenazadnje razvidno tudi iz pritrilnih stališč Evropske komisije k njenim analizam in ukrepom.

K pripombam družbe Amis d.d.:

Družba AMIS d.o.o. opozarja, da pri definiciji upoštevne trga niso zajete vse storitve. Tako bi morale biti del upoštevne trgov tudi storitve zaključevanja klicev na številke 089, 11xx, 19xx, storitve posredovanja klicev na št. 0800 ter storitev posredovanja klicev končnih uporabnikov iz sistema operaterja na končne uporabnike v sistemu operaterja (t.i. self supply).

V nadaljevanju družba Amis d.o.o. opiše konkretni primer, ko je družba Telekom Slovenije d.d. za zaključevanje na št. 11xx in 19xx ponudila cene, ki so enake maloprodajnim cenam. V zvezi s tem Agenciji predlaga naj družbi Telekom Slovenije naloži obveznost objave vseh medoperaterskih cen, ki pa morajo biti nižje od maloprodajnih cen ter določi metodologijo za izračun cen zaključevanja na št. 11xx in 19xx.

Agencija poudarja, da se obveznost objave lahko nanaša le na regulirane cene, torej na cene za storitve, ki spadajo na reguliran upoštevni trg. Pri tem Agencija opozarja na pomembno razliko med trgoma 8 in 9, na katero jo je posebej opozorila tudi Evropska komisija, saj so na trgu 9 v skladu s stališči Komisije lahko predmet regulacije le cene zaključevanja klicev na končne uporabnike.

Agencija pojasnjuje, da mora družba Telekom Slovenije d.d. v skladu z naloženo obveznostjo zagotavljanja preglednosti objaviti vzorčno ponudbo, v kateri morajo biti opisane storitve, ki jih operater omrežja s pomembno tržno močjo ponuja v zvezi z medomrežnim povezovanjem, razčlenjene na komponente v skladu s tržnimi potrebami, ter z njimi povezani pogoji, vključno s cenami. V skladu z naloženo obveznostjo mora družba Telekom Slovenije d.d. v vzorčni ponudbi objaviti vse cene v zvezi z medomrežnim povezovanjem. Agencija lahko tudi na pobudo operaterjev v primeru kršitev ukrepa v postopku nadzora.

Agencija poudarja, da bo družbi Telekom Slovenije d.d. metodologijo za izračunavanje medoperaterskih cen na trgu Zaključevanja klicev v posamičnih javnih telefonskih omrežjih na fiksni lokaciji, naložila v okviru obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva. Skladno s predlagano obveznostjo bo morala družba Telekom Slovenije d.d. cene zaključevanja klicev še naprej oblikovati na podlagi metodologije FAC CCA, tekom leta 2008 pa bo morala preiti na metodologijo dolgoročnih inkrementalnih stroškov (LRIC). Pri tem pa Agencija pripominja, da zaključevanje klicev na citirane kratke številke ni regulirano v sklopu trga 9.

Družba Amis d.o.o. predlaga, da agencija naloži obveznost cenovnega nadzora (27. člen ZEKom) za storitev posredovanja klicev na številke 080, 0800 in sicer tako, da družba Telekom Slovenije ne sme zaračunati višjih cen od cene medomrežnega povezovanja glede na nivo priključitve na omrežje Telekoma Slovenije.

V zvezi z zaključevanjem klicev v IP omrežju Telekoma Slovenije, družba Amis d.o.o. agenciji predlaga, naj kot ceno zaključevanja določi ceno, ki velja za zaključevanje na PX nivoju.

Agencija odgovarja, da je izhodišče, ki ga predlaga družba Amis d.o.o. smiselno, da pa se bo višina navedenih cen v prvi vrsti določala na podlagi zapovedane stroškovne metodologije.

Družba Amis d.o.o. predlaga znižanje cen mesečne zakupnine posameznega signalnega voda ter uvedbo centralnega posredovanja signalizacije (STP) znotraj omrežja Telekoma Slovenije.

Agencija na pripombo Amisa d.o.o. odgovarja, da ima družba Telekom Slovenije naloženo obveznost stroškovno naravnanih cen po metodologiji FAC CCA, v skladu s katero mora izračunavati in oblikovati cene. Družba Telekom Slovenije d.d. mora stroškovno naravnano dokazati, in v kolikor družba Telekom Slovenije, agenciji stroškovne naravnano ne dokaže, agencija v skladu z ZEKom zahteva prilagoditev cen.

Družba Amis d.o.o. predlaga agenciji, da družbi Telekom Slovenije tudi glede storitve AOC (advice of charge) naloži obveznost enakega obravnavanja (24. člen ZEKom).

Agencija ne razpolaga s podatki, ki bi kazali, da navedena storitev sodi na katerega od reguliranih upoštevni trgov.

V zvezi z obveznostjo preglednosti (23. člen ZEKom) na trgu 9 družba Amis d.o.o. Agenciji predlaga, da rok za objavo vzorčne ponudbe iz 60 dni podaljša na 120 dni ter predvidi 6 mesečni rok za uskladitev medomrežnih pogodb.

Agencija ugotavlja, da rok 60 dni glede na dejstvo, da so vsi navedeni operaterji že medomrežno povezani in imajo ustrezne izkušnje, ni prekratek, zato ga ne bo podaljšala. Agencija pa opozarja, da operaterji v okviru naloženih obveznosti sami usklajujejo medsebojna pogodbeno razmerja. To ni predmet te analize, zato Agencija tega roka ne bo določala.

K pripombam družbe Tuš Telekom d.d.:

Družba Tuš Telekom d.d. k točki 5.1.1.1 Analize navaja, da podpira vključitev storitve posredovanja klicev proti ponudnikom premijskih števil (090) na upoštevni trg 8. Pri tem Agenciji predlaga, da družbi Telekom Slovenije d.d., kot edinemu operaterju s pomembno tržno močjo na tem trgu, izrecno prepove omejevanje posredovanje klicev na številke 090 tistih ponudnikov, ki so priključeni na omrežja drugih operaterjev.

V zvezi z gornjim predlogom Agencija pojasnjuje, da vključitev storitve posredovanja klicev na številke 090 na upoštevni trg (točka 5.1.1.1 Analize) ter naložitev predlaganih regulatornih ukrepov (točka 7.2 Analize) prepreči omejevanje posredovanja klicev na številke 090. To velja tudi za primer, ko so posamezni ponudniki premijskih storitev priključeni na omrežje drugega operaterja. Izrecna prepoved omejevanja posredovanja klicev po mnenju Agencije zato ni potrebna. V kolikor bi namreč družba Telekom Slovenije d.d. brez utemeljenega razloga omejevala posredovanje klicev svojih končnih uporabnikov na katerokoli številko 090, bi to predstavljalo kršitev obveznosti enakega obravnavanja, ter bi posledično predstavljalo podlago za uvedbo postopka nadzora (141. člen ZEKom)

*V zvezi z upoštevni trg 9 »Zaključevanje klicev v posamičnih javnih telefonskih omrežjih na fiksni lokaciji« (točka 5.1.1.2 Analize) družba Tuš Telekom d.d. predlaga drugačno definicijo. Tako naj agencija namesto »...zaključevanje klicev končnih uporabnikov iz sistema drugega operaterja, ki jih posamezni operater zaključuje na končnih uporabnikih v svojem omrežju« obseg trga določi kot »...zaključevanje klicev končnih uporabnikov iz omrežja drugega operaterja **ne glede na izvor**, ki jih posamezni operater zaključuje na končnih uporabnikih v svojem omrežju«.*

Agencija meni, da že obstoječa definicija upoštevne trga zajema katerekoli klice končnih uporabnikov, ki se zaključijo v omrežju operaterja s pomembno tržno močjo. Definicija, ki jo je Agencija uporabila na str. 15 Analize, je glede izvora klicev nevtralna in ne loči med tem, ali je bil klic, ki se zaključuje, začet (originiran) s strani končnega uporabnika drugega operaterja ali pa s strani končnih uporabnikov tretjih operaterjev.

Dalje družba Tuš Telekom d.d. Agenciji predlaga, da na trgu 9 družbi Telekom Slovenije d.d. prepove zaračunavanje takih cen za zaključevanje v IP omrežje, ki bi bile višje od cen zaključevanja v TDM omrežje, ki jih operater plačuje na podlagi sklenjene pogodbe o medomrežnem povezovanju. Prepoved naj velja do stroškovne utemeljitve cen zaključevanja klicev v IP omrežje, ki jo bo dolžna predložiti družba Telekom Slovenije d.d.

Že po sedaj veljavni odločbi (odločba št. 300-108/2005-23 z dne 27.12.2005) je družba Telekom Slovenije d.d. dolžna cene zaključevanja klicev oblikovati kot stroškovno naravnane, kar pomeni, da mora za te cene predložiti stroškovne kalkulacije, s katerimi izkaže, da temeljijo na dejanskih stroških. Enako obveznost Agencija predlaga tudi v predmetni analizi, s postopnim preходом na LRIC metodologijo. Uvajanje IP tehnologije v javno telefonsko omrežje družbe Telekom Slovenije d.d. tako na dostopu kot v hrbtenici pa ima seveda za posledico nižanje stroškov zaradi povečane učinkovitosti, kar se bo nedvomno izrazilo v nižjih cenah zaključevanja klicev. V kolikor bo torej družba Telekom Slovenije d.d. postavila višjo ceno za zaključevanje klicev v tiste dele svojega omrežja, ki uporabljajo tehnologijo IP, bo Agencija ukrepala v postopku nadzora.

V zvezi s trgom 10 »Tranzitne storitve v javnem fiksnem telefonskem omrežju« (točka 6.1.1.c Analize) družba Tuš Telekom d.d. meni, da število komutacijskih centrov na ozemlju RS ni vzročno-posledično povezano z možnostjo tranzita. Družba Telekom Slovenije d.d. namreč na IX nivoju opravlja tranzit samo preko enega ali dveh komutacijskih centrov.

Agencija pripominja, da je na tem upoštevni trg analizirala opravljanje tranzitnih storitev v javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji kot prenos klica med delom, ki predstavljata njegovo posredovanje, in delom, ki predstavlja njegovo zaključevanje neodvisno od nivoja dostopa do omrežja družbe Telekom Slovenije d.d..

Agencija je na upoštevni trg vključila komutiran tranzit, ki se opravlja med komutacijskimi centri operaterjev na ozemlju Republike Slovenije. Vzorčna ponudba družbe Telekom Slovenije d.d. vključuje 72 komutacijskih centrov po vsej Sloveniji. Pri tem se, kot povedano, Agencija ni omejevala na nivo dostopa do omrežja družbe Telekom Slovenije d.d. (IX, PX, SX), saj navedeno ne vpliva na samo storitev tranzita, prav tako pa je Agencija izhajala iz dejstva, da so različni operaterji, ki to storitev uporabljajo, priključeni na različnih nivojih. Zato bi bilo kakršnokoli razlikovanje ali ločevanje na tej osnovi neprimerno.

V zvezi s trgom 10 družba Tuš Telekom d.d. tudi meni, da je cena tranzita previsoka v primerjavi s ceno vzpostavljanja oziroma zaključevanja klicev, saj se pri slednjih dveh uporablja bistveno več omrežnih elementov kot pri samem tranzitu.

Na pripombo o previsokih cenah tranzita glede na cene zaključevanja klicev Agencija odgovarja, da je v okviru obveznosti, ki jih operaterju s pomembno tržno močjo na tem upoštevem trgu predlagala, vključila tudi obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva ter obveznost ločitve računovodskih evidenc, kar pomeni, da bodo morale biti cene zagotavljanja storitev tranzita stroškovno naravnane in bodo morale imeti podlago na stroških, ki bodo morali biti izkazani.

Družba Tuš Telekom d.d. v zvezi s cenami vzpostavitve in zaključevanja govornih klicev v omrežju družbe Telekom Slovenije d.d. v primeru operaterjev, ki uporabljajo storitev izbire in predizbire predlaga, da naj se te zanje oblikujejo tako, da bo veleprodajna cena takšnega klica, v primeru dostopa na IX hierarhičnem nivoju, takšnemu operaterju še vedno omogočala oblikovanje maloprodajnih cen s katerimi bo lahko konkurenčno nastopal na maloprodajnem trgu.

Agencija pripominja, da je v predlaganih obveznostih tako na upoštevem trgu posredovanja, kot tudi zaključevanja klicev za družbo Telekom Slovenije d.d., predlagala obveznosti cenovnega nadzora, to je stroškovnega računovodstva in obveznost ločitve računovodskih evidenc, kar pomeni, da bodo morale biti cene zagotavljanja teh storitev stroškovno naravnane in bodo morale imeti podlago na izkazanih stroških. To pomeni, da bodo cene odražale stroške, ki z izvajanjem posamezne storitve (na posameznem hierarhičnem nivoju) nastajajo. Na tej podlagi ni mogoče vključevati dodatnih pogojev ali obveznosti družbi Telekom Slovenije d.d. za operaterje, ki ponujajo storitev izbire ali predizbire v smislu, kot to komentira družba Tuš Telekom d.d., saj bo tako storitev posredovanja, kot zaključevanja takšnemu operaterju zaračunana po stroškovni ceni, glede na nivo dostopa. Tovrstno poseganje bi pomenilo poseganje v stroškovne cene, ki imajo za podlago stroškovno metodologijo, kar bi imelo za posledico arbitrarno spreminjanje stroškovno utemeljenih in naravnanih cen.

Tomaž Simonič
Direktor